

Advies Sectorraad Kunsten en Erfgoed

21 december 2012

Advies voor een toekomstig kunstenbeleid

Inleiding

Op 29 juni 2012 deelde Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur, Joke Schauvliege, aan de Vlaamse Regering mee dat ze het Kunstendecreet zal evalueren. In de Beleidsbrief Cultuur 2012-2013 kondigde de minister een strakke timing aan, waarin nog voor het zomerreces van 2013 een nieuw of herzien Kunstendecreet en bijhorend uitvoeringsbesluit zou goedgekeurd worden.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed stelt zich vragen bij de snelheid waarmee de minister een nieuw decreet wil doorvoeren. Een grondige herziening van het kunstendecreet is noodzakelijk, maar gebeurt best niet onder tijdsdruk. Een volledige evaluatie en herziening moet grondig en doordacht gebeuren, in dialoog met de verschillende actoren.

Hoewel de sectorraad ervoor pleit om grondige aanpassingen pas op lange termijn door te voeren, zijn er ook enkele dringende, minder ingrijpende aanpassingen nodig.

In dit advies formuleert de sectorraad aandachtspunten die op korte termijn aan het Kunstendecreet veranderd of toegevoegd zouden moeten worden.

Daarna gaat hij dieper in op de toekomst van het kunstenbeleid op lange termijn. Voor ieder van de voorstellen is verdere afstemming en onderzoek nodig vooraleer fundamentele wijzigingen door te kunnen voeren.

Op het debat rond verfondsing wil de sectorraad in dit advies niet verder ingaan.

Ten eerste is een goed doordacht beleid noodzakelijk, of dat nu tot stand komt via een beheersovereenkomst met een fonds of een alomvattend decreet. De geformuleerde inhoudelijke krachtlijnen zijn onafhankelijk van de keuze voor de ene of de andere optie.

Ten tweede wil de sectorraad geen uitspraken over verfondsing doen vooraleer de resultaten van het door de Universiteit Antwerpen gevoerde onderzoek bekend zijn.

Ook over de beoordelingsprocedure spreekt de sectorraad zich in dit advies niet uit. De manier van beoordeling moet bij een grondig herschrijven van het decreet uiteraard ook worden herzien, maar de sectorraad verwijst voor zijn visie over beoordeling naar het advies van 27 februari 2012 "Enkele bouwstenen voor een helder en duurzaam subsidiebeleid voor kunsten en erfgoed" (pp. 6-8). De Meest opvallende pijnpunten zoals o.a. gesignaleerd door de Adviescommissie Kunsten en de beoordelingscommissies, en de aanzetten tot aanpassing van het Agentschap Kunsten en Erfgoed in dit verband, kunnen op korte termijn uitgevoerd worden.

Aandachtspunten op korte termijn

1. 5-jarige subsidiëring

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed bepleitte al eerder dat de structurele subsidies in het Kunstendecreet over vijf jaar zouden moeten lopen, en blijft achter dit standpunt staan. Er moet gelijkschakeling komen tussen de looptijd van structurele ondersteuning in de verschillende decreten. Dit biedt voordelen voor zowel minister, administratie als ondersteunde en aanvragende partijen.

2. Beroepsmogelijkheid

Er moet binnen het Kunstendecreet een meer laagdrempelige en qua procedure duidelijk gedefinieerde beroepsmogelijkheid uitgewerkt worden. De enige mogelijke stap om bij betwistingen meteen naar de Raad van State te moeten stappen is disproportioneel groot, duur en ontmoedigend voor aanvragers met mogelijk legitieme bezwaren.

3. Uitstapregeling

Er moet een scenario voorzien worden voor een humane afbouw van subsidies voor structureel ondersteunde organisaties die niet opnieuw gesubsidieerd worden. De mogelijkheid tot tweejarige subsidiëring was aanvankelijk voorzien enerzijds als opstap voor beloftevolle organisaties, maar anderzijds ook als heroriëntering of uitstap voor organisaties die tekort schieten om voor een vierjarige enveloppe in aanmerking te komen¹. In de praktijk wordt de tweejarige ondersteuning echter niet op deze tweede manier ingezet.

4. Vlotte afhandeling van aanvragen voor projectsubsidies

De behandeling van aanvragen voor projectsubsidies gebeurt niet altijd even vlot. Echter willen organisaties met projecten vaak kort op de bal kunnen spelen. Snellere beslissingen zouden de werkbaarheid van het instrument ten goede komen. De Sectorraad Kunsten en Erfgoed vraagt daarom een punctuele afhandeling van aanvragen voor projectsubsidies, zeker wanneer de aangevraagde bedragen eerder gering zijn. Het werkproces voor de behandeling van dergelijke aanvragen moet hiervoor geoptimaliseerd worden.

¹ Memorie van Toelichting bij het Kunstendecreet van 12 december 2003, p.17

Krachtlijnen op lange termijn

1. Nood aan langetermijnvisie

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed is van mening dat het Kunstendecreet niet los gezien kan worden van het ruimere kunstenveld en de maatschappelijke context, en pleit voor een fundamentele en diepgaande evaluatie van het kunstenbeleid in het algemeen, in relatie met beleid op andere velden en beleidsdomeinen. In een dergelijke evaluatie zou o.a. zeker ook rekening gehouden moeten worden met het film- en letterenbeleid dat uitgevoerd wordt door het VAF en het VFL, het cultureel-erfgoedbeleid en onroerenderfgoedbeleid. Er is nood aan een doordachte en geïntegreerde langetermijnvisie op het kunstenbeleid die met al deze elementen rekening houdt. Gezien de subsidievraag steeds groter is dan het beschikbare budget, is een dergelijke visie ook een noodzaak voor een duidelijke prioritering.

2. Principe van gelijkwaardigheid

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed pleit voor gelijkwaardigheid. Zowel gelijkwaardigheid tussen sectoren (1), gelijkwaardigheid binnen sectoren (2), als gelijkwaardigheid tussen nieuw ondersteunde organisaties en vaste waarden (3).

- (1) De sectorraad wil de discussie rond schottenloosheid breder maken, en vraagt meer aandacht voor het principe van gelijkwaardigheid. De verschillende disciplines en organisaties moeten op gelijke voet, maar met aandacht voor hun eigenheden, behandeld worden. Dit kan betekenen dat er een meer gedifferentieerd kader naargelang de disciplines moet worden uitgetekend, eerder dan een te globaal algemeen kader. Een van de algemene doelstellingen van het Kunstendecreet was “een gelijkwaardige, flexibele, transparante en systematische aanpak voor alle kunstvormen”². In het huidige decreet is dit onvoldoende doorgetrokken.
- (2) Subsidiering van de kunstensector moet leiden tot een gezond evenwicht tussen spreiding en productie. Concurrentievervalsing moet vermeden worden: zowel intern tussen gesubsidieerde organisaties, als extern tussen gesubsidieerde en niet-gesubsidieerde organisaties. Hierbij moet aandacht worden besteed zowel aan de relaties in het Vlaamse kunstenveld, als aan mechanismen die spelen op internationaal niveau. Een eerste stap om daartoe te komen is om de gelegde link tussen het kunstenbeleid en het lokaal cultuurbeleid (Uitvoeringsbesluit Decreet Lokaal Cultuurbeleid Art. 11) omgekeerd ook expliciet in het Kunstendecreet op te nemen. Daarnaast moet er ook ingezet worden op andere instrumenten om dit evenwicht te bewerkstelligen.
- (3) De sectorraad stelt een duidelijk verschil vast in het niveau van subsidiering van instellingen die nu instappen, en qua werking gelijkaardige instellingen die reeds langer ondersteund worden. Deze historische ongelijkheden, die door de jaren heen gegroeid zijn en grotendeels bevestigd worden, moeten worden aangepakt.

² Memorie van Toelichting bij het Kunstendecreet van 12 december 2003, p.15

3. Aandacht voor kunstenaars en creatieve beroepen

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed vraagt meer aandacht voor individuele kunstenaars. Dit kan via een duidelijke verankering van de positie van de individuele kunstenaars in het Kunstendecreet, of via een apart decreet voor kunstenaars en creatieve beroepen.

Los van het gekozen werkinstrument vraagt de sectorraad aandacht voor gelijkenissen tussen individuele kunstenaars, de zogenaamde "Living Human Treasures"³ en andere creatieve (erfgoed)beroepen. In haar visienota "Een beleid voor immaterieel cultureel erfgoed in Vlaanderen" verwees minister Schauvliege zelf naar het beleid voor individuele kunstenaars als inspiratie voor een beleid rond Living Human Treasures (p.24). De sectorraad wil de aandacht vestigen op het feit dat een evaluatie van het statuut van de individuele kunstenaar een uitgelezen kans biedt om ook voor de Living Human Treasures een passend kader, afgestemd op de situatie van individuen, te ontwikkelen. Een dergelijke aanpak kan ook een eerste stap zijn in de synergie tussen het kunsten- en erfgoedbeleid.

4. Eenduidige beoordelingscriteria

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed pleit ervoor de beoordelingscriteria zo eenduidig mogelijk te maken. Vage criteria bemoeilijken een uniforme beoordeling. Een set criteria, afgetoetst met de gestelde beleidsprioriteiten, scherp en duidelijk gedefinieerd, komt de kwaliteit van de beoordeling ten goede. Niet alleen de criteria zelf moeten duidelijk zijn, ook hun volgorde van prioriteit moet geëxpliciteerd worden. Criteria die aan deze beide voorwaarden voldoen, scheppen duidelijkheid voor zowel aanvragers als beoordelaars.

5. Principes voor goed bestuur

In het huidige Kunstendecreet en zijn uitvoeringsbesluit wordt zeer weinig gezegd over het goed besturen van een organisatie. De Sectorraad Kunsten en Erfgoed vindt dat goed bestuur meer aandacht nodig heeft.

Er moeten een aantal minimum voorwaarden gedefinieerd worden om een goed bestuur te onderbouwen. Bij de samenstelling van een Raad van Bestuur moet aanwezigheid van verschillende expertise (juridisch, zakelijk en artistiek) nagestreefd worden. Versterking voor representatie, controle en inhoudelijke discussie kan in vele gevallen nodig blijken.

Specifiek voor wat betreft cultuurcentra, bibliotheken en andere lokaal ondersteunde instellingen onderworpen aan het Gemeentedecreet en het Cultuurpact, wil de sectorraad wijzen op het gevaar van de politisering van het bestuur.

Namens de Sectorraad Kunsten en Erfgoed,

Heidi De Nijn, voorzitter

Herman Baeten, ondervoorzitter

Lieselotte Moortgat, secretaris

³ "Persons who possess to a high degree the knowledge and skills required for performing or re-creating specific elements of the intangible cultural heritage." (UNESCO-definitie)